

uno

J. L. TÖRNQVISTS
 BOKHANDEL
 LANDSKRONA

7/2 bok. Vid nästa beställn. be-
 höfver endast uppgifv. N^o *3.*

457.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Falkunnen

II.

insamlare Smittaren 1921.

av

Erik Jönsson

46

Jens Persson, Elmstör.
(forts. från en föregående bok)

Kardensare.

En sed från gamla dagar på landet ännu är
att kardgille göra som matnor alltid plär
att bjuda byens pigor och alla kånningar
att komma till att karda från kvällen till gryndan.

Om mor den dag är learrig man inte unda bör
sitt bröd skett hon ju baka i kuggen lägga smör
och kaffeböror mala så det kan räcka till
och granna gvaraskakor hon även baka vill.

Vid örnsta bönanden då sätter kåra far
och utar finkelflaskan en sup kan ofta ta
och drängarna förtjusla i flock på golvet stå
där de med andstäl tåra på vacker sångerna

När de upphört att sjunga så börja de strax tal
om deras fastanämnes och deras bjudetäval.
hur öggöra jungfrur de får ha varit och

Hur löstigt de outalade hur vackra de äro
och Per i varje jula på Stunder blivt kär
Hur Andens han är skerlent och Joppa är en vät
en föreläs är Erik man Truls är var och sat.
En karing grottekt var sode: Ett tal i alla
minuar att uabodrängen Per liksom en
galen katt - i juom jiggfärdt: i utryggan
vare uallt.

Pod som en kallhorstina om jula svarte på:
"Men liors i hela världen, så du kan finna på.
De är en stor lojubaska så karing som de är
och kan g' hålla uuumen förbannade lojunar.
Men när det mot uisornall lides så börja
jigoma att bliva sömniga, de vicka och de vicka.
Men uor förstär att tjälpa ut de g' vickas,
kon tager kuffelitteln och är en kopp dem ger.
Svart börjar uum och kaddor som tummesticker
och utar kuffelären nyft är en alla gå.
I köket stier en karing och uti grotten rör
hon rör så stollen lachas på hennes panna uer
men uor hon svär och säger, att hon skall vara uer
stor tager far vid amur och leder honom bort
till sängen som står bäddes på kan insomnar fört
den maran honnar ridas in, tror i drömmarna

Han smakar så det smakar i sängstolarna.
(Sista strofen om den gråa katten, som
skulle gjort förargelie ude: "kammared" kunde
saggsammans och erinra sig.)

Sinclair's visor

Major Sinclair skall ha levt på
1500-talet. På Oland har vi den visan. Var
gång äldernansen på skall tillträd sin äm-
bete skall han tjunga den visan, annars får
han böta en kanna brännin till den, som tjunga.
(Här liksom vid "Kudvisan" har jag g' nå-
gon uera fullständigt visa att jämföra med
ranför jag uulle skriva det hela uera som
prosa - liksom de följande berättelserna ur
andra visor.)

Sist när jag på ljuslig blomstaplans
jag mina lamur utförde - jag skulle mig som jag
var van - där jag bäst lärtan lärde. - Då kom
till mig en gammal man - beklädd med silver
hären - han sag mig ganska gunstigt an-
och hälsade god morgon! (gö' vänen!) - Hör!
sade han, kom Celadon - lägg bort din lila
lagenadon - du skall få höra mycket: Jag

4.
149

Steg strax upp i ad falden boot - så kommo
vi strax minan kort - till obekanta landet.

Jag hjälmat och förskräcktes ännu mera, då
gubben lyfte på en dörr av blanka silverskåpa;
omkring ett jvättigt silverbord talv snutta
Kallde sultlo. De älla sågo gånka ut; de
fyra intet spade. Den stiftle var en tapp-
per Karl - han såll och räknat pengar; -
han delte ut till som en far - till sina
barn och drängar. - - - - -

Den talftle var en cirkel (!) lång (cirkel
lång!) och väl uppvältes tyttle; han talte
intet många ord men tungaminnat tyttlo (!)

Jag vill ingen fjästmo
kara, - jag vill leva till som jag är. -
Jag vill ingen fliska bestraga. - men
hälla till utar vår (= var och en) - En i
dag och två i morgon - till kan läse
fjördiva sängen. Suttu går min mig som
tid - jag vill aldrig gifta mig.

Får den ena ro för kir och
bräta, den andra har ro för koren och

5.
150

rem kan räcka på den rätta. Jag vill
aldrig gifta mig.

För brölloret och bausång-
plågor, kas bekympes, barnaskilt det för-
kortar mina dagar. Jag vill aldrig gifta mig.

Fyllerisa.

Väktare i stora stöckar prygade
mig med sina stöckar och så lade de mig
nör på en rullebör och de mig till rästom
stör uppå samma rullebör. När jag
kom in i hället vältu de mig nör på
gålet (golvet). Käse broder är du här; jag
har också stypat nör utar samma
rullebör. - Morgonen den andra dagen
fick polisen fatt om sager. Tullebun
kan du gå, lät mig aldrig mera se att du
kommer på de dusskus fall. - Men när
jag kom hen till koren, så fick flöjten
annat ljud. Käsa själ kommes du
lät oss ta en pål ännu. För Riggeri
Riggeri hopsansa bränlein i 7 da
ira. (7 ra i da).

Ananda gångar sig ner åt porten,
 Där fick hon se det hon ville troste, där fick
 hon se sin Herman med en arm på borta.
 Ach, Herman, Herman det bästa hjerta, det
 skulle krossas av all min smärta, för-
 glömmes du din Ananda bort, så glömmes
 Herman dig innan kort.

Kung Erik möter Karin sin i
 Skogens öde stig. - Han frågar vil du bli
 min - så skall jag älska dig. - Ja, älska
 dig i nöd och lust, ja, in till gravens
 sista dust. Trala lala Trala lala.

Det var en gång en jiga uppse
 i Norland, som hade föll ett barn. En
 dag voro de ute för att lugga hö på
 slätter, därför kom lade sitt barn vid
 kanten av ängen. Som de voro bäst i
 gång med ut slozo, kom en arm och
 tog barnet och flög upp på toppen av
 berget med det. En engelsman, som
 kom resande på vägen, undermållade
 den ärom. Engelsmannen erbjöd många

pengar åt den, som ville gå upp, där äromen
 hade sitt red, och hämta barnet tillbaka.
 Men det var ingen som vågade. Då gav mo-
 dern sig tvärt i väg. Tjuven ville följa
 henne, när engelsmannen frågade ärom.
 Modern blev på, kom allt löjse och löjse
 och hon såg ären stengjeter. Han kom lyckligt
 upp och fick sitt barn. Men värre blev det
 med nedstigandet. Engelsmannen stod
 hela tiden med sin kille och följde henne
 med ögonen. Till sist kom hon ner men
 var alldeles sänderisen. Då sade engels-
 mannen: "Detta berg skall heta "Moders-
 Stiggen" och han gav modern sin bär.
 - Här om öfvelses en visa, som jag glömt.
 Den började så: "Och bonden svängde
 rasht sin lil och jigos kivar samla
 hö. Då ven det till i luften klang
 en väldig arm sig svingade upp uti
 dess klor ett barn där låg, en rypte
 till som detta sag."

"I Norge är jag barnefödd
 min fader var en linderåvare. Han

uppfästade mig så gott, som i fattigdomen
stätt, tills jag fylde fjorton år. Dägar
jag mig till tjäss med ett skepp, som
där låg" — — — —
("En visa från Norge")

Om den gamle skomakaren Kalle
Minens, sekretessare och uolarius i
"staden" Humsdör, j. ö. en klok man
som kunde slämma blod o. d. gick
följande rim:

Kalle Minens
han bor på Humsdör
han gör oss som för (= förr)
han rullar sin bår
När han kommer till Andras' lövör
sättes han rätt övör
När han kommer till Anders' Anders' värd
tar han upp sin länge matgjäss
den består av en korupakalla
och en läresost och ett par
göingaträscho.

Vid kyrkbyn (Humsdör kyrka)
uppe till Tamet stätt ligger en stätt, som
äro nedgrävd i kringstaden. Man hade
i allmänhet ingenting ställt ut för att
förvara den i. — De som bodde i Ljung
grens ställe grävde under kriget pengarna
i ett kopparkens under vägra altar
i Himmelsriket (plats i Humsdör). Sågon
stot och såg ja, när man grävde ut den
och tog den, ty efter kriget kunde man ej
finna den. — En karing hade en stum
på till att förvara pengarna i och den grävde
hon i bakruken. En dag skulle det betas.
Nabokinnan, som brukade gå ut och elda
i bakruken, visste ej om det utan hon
satte eld och brände upp alla pengarna.

— Man trodde förr, att det var stället
som bevarade stället. Därav ett ordtyck:
"Den är så väl förvarad att Naken ligger
på den." — Anders Lovströms Pilla
säg en gång en Nake komma (på him-
len) från väster till öster. Den hade
fornen av en gammal dags "träbesmar"
och efter som den flög föll eld från den.

155
 I de nya tiderna på året får folk
 till heliga källor och offer. Helt vid
Skånör fanns en sådan källa, dit man
 for om undsommeligheter och drack av vattuet.
 Därifrån offerade man i kyrkan, en helig
 kyrka från gamla tiden. — Där bodde
 en gång en sheppare, som hette Johnsson.
 Han hade en gummel får, som varit med
 i kriget och förlorat sitt ena ben, så han
 gick på träben. En rik köpman hade
 en dotter, som shepparen gynnade till och det
 var bra mellan dem båda. Men länsman-
 nen ville också ha henne och han stod
 före hos köpmannen. Shepparen hade en
 jakt, som hette "Flundran", som köpmans-
 dottern tyckte mycket om.

Det var undsommelardag i kyrkan.
 Grosshandlaren, dottern och länsmannen voro
 där. Prästen läste upp, att alla vapen-
 föra skulle ut, om ryssen kom. Det
 var nämligen den tid, då ryssen kom till
 och härjade. Då folket var i kyrkan kom
 också ryssen med två bålar. Den hette
 gubben, Pelle Kuycha, som han kallades,

156
 Stafford tukt och ett par gamla kanoner.
 Shepparen kom just då hem från Hålsing-
 borg och han hjälpte sin far. De satte
 en korast på varje "stajla" ("stajlor" =
 stängor i marken varpå fiskarna hänga
 upp sina nät "till torkes"). Så kom ry-
 sen. Han sköt dämla och Pelle Kuycha
 lät skjuta på honom tillballe. I kyrkan
 blev man orolig och grosshandlaren sade
 till länsmannen: "Kom så gå vi ut!"
 Men länsmannen var feq, han hade något
 att tala med prästen om först. Grosshandl.
 sade också till honom, att han var feq. När
 de kommo ut, flög dottern om källan på
 shepparen. Då sade grosshandl. till shepparen:
 "Du skall få min store sloual, som jag byggt
 i år." — "Ja, bättre sloual får du inte,"
 mente Pelle Kuycha. Så blev länsman-
 nen avskedad på grät papper.

Uttalanden av prästen Ebersten
 (i Krupps och Morarps församlingar)
 "Jag gick mig ut på stan härom
 dan. Där möter mig en trossareandes

12
157

polisbetjänt. Han svar, han kunde
på patent. Sjog frågade: "vad har väl hänt?"
"En tjur är rygad för tusen, känd. Sjog
svare på: "Ej något värre. Ack väl att
någon från oss far, ty här finns ännu
manga kvar."

En dag gick han ner till stan. Då
villde han konopasden uti sakt:
"Sjog gratulerar dig alltjämt på borden
grästa, att så hans fateljätt och pyttla
nytt hans bjätta, att tömma ut hans
pung bytta nytt hans skinn, sälja bort
hans häst och bjuda ut hans svin.
Vad är en bonde väl! Ack, jo, han är ett
uot, som ej bör välling ha och är mindre
gröt. Han är en usel ting, oduglig utan
lilla, han föder knagget sig själv, men föder
hela riket. Han lönar koran väl, som
dansar på teater, han lönar ämbetsmän
han lönar dig herr frater. Så öppna
bondens lista, tag bort varenda fjort
och visa ingen nåd, här fick du hära
bort ett ganska stortlyft råd, ty

15
158

hadneflor blis en skrivelse för alla tjur-
var och andra bovar. Men akta dig, när
du tar någon fast, att det inte kommer
dig och dina barn till last."

Skärtorsdag skulle man ta in ugus-
tugget, ty då för häringarna till Blåskulla
En häring hade en gång tatt en liten
tös, som ej var konfirmerad, med till 18.
på sin stockkåpp. Den lilla flickan såg
hur de åt och drack, men det var bara
"puggor" (godor) o.d. Hon ville väl ej
komma strax de kom dit, men när han
kom, sade han: "Hi vad är det för en
byfing, kom förärvare allt för oss."
När de for, smet de ut sin gluggarna i
kyrkorna och quagade av klokhona.
Paskedag morgon innan solen gick
nytt bytta på kundenet.

När det var kallt väder och högt
luft kunde man få böra skott på
skott. Det var Odens jätt. Man kunde

och en hora hundarna skriva och skälla.
Men det skulle vara mycket lugnt värde.

"Kyrkogrim" är det samma som troll,
en ande, som regerar, som förvarar kyr-
kan och vad där finnes. Om man vill
stjäla från kyrkan eller stöjpa profjen
var där, kom alltid kyrkogrimmen efter.

På Rosendahl vid Mörarp kom-
mer en gångångare om viltarna. Det
är länsmanen över Luggude härad och
han heter Wille. Men det står omta-
tal i länsbeskrivningen. (Se sid. 110 förnb)

Vid jul fick man löra i famn av
matvaror. Både husar, soldat, präst
och klokkare och alla fattiga i byn fick
lov att gå ut tugga till jul. Julafton
bars in långhalan, som lades på gotrost.
Den skulle man ligga i julnatten —
om man låg. Julafton skulle alltid en
klev duk ligga på udden bordsändan
och på den en kaka bröd, som skulle

Maras trettonafton. Första stycket
— 13 ungefär — skulle läggas upp på en lyfta
över ugnen och förvaras till våren, då den
skulle utblötas och ges åt kistarna, innan
de skulle ut och vara. — Totalt ges fick
tas av bordet julaften.

Dagar i Rymselbeckan: vede-
tisdag, Rymselonsdag, skätorsdag, lång-
fredag, skäntörtdag. Några få faste vede-
tisdag första tisdagen i fastan. Då skulle
det alltid panna-kakor till.

Harre skulle säas d. 18, kom d. 22 maj
För gick en kull, som kallades
Pula- (Pägla-) Hausen, omkring och
sälde fåglar. De voro uttäljda ur trä
och så stora som en skata. Så voro de
målade och hängde i en tråd — och de hängde
absolut stilla.

Sjätvågullingar skulle begra-
vas långt uovr i kyrkogården. Man
skulle inte ringa för dem, och inte
kasta på dem, förän salen gått ned.

Om en kräma föll ett barn och dött
innan hon blivit kyrktägen, skulle en peng med i kistan

in bände, Broby, Bengt Pettersson,
och en prästern från Hälsör, som var
advokat och hette Lov hade blivit orädd,
reför W. P. Stände L. Han hade be-
lyst och smädat honom. Lösen blev
då att göra offentlig arbön för W. P.
När han kom inför rätten sade domaren:
"Nå, är nu L. beredd att göra offentlig
arbön?" - Ja, ja, sade L. - han stannade
de lite - men kan jag få lov att läsa
en psalms vers innan jag gör arbönen!
Läs! sade domaren. L. började läsa:
"Drag du dig icke långt ifrån, ty nöden
är för handen. Släp ingen äi som ljät-
ta kan, ty stört bliver bonden. Stort
stular i en ring har nu sig om mig
begjort, jelle ocar allt runt omkring
slå mig efter livet. Som Lejon ores gajja
de med sin mun så bred." "Tyt!" sade
domaren "annars får Li böta." "Se, se
så," så L. "slå jag nu böta för jag läse
Guds ord." Domaren läste upp fornu-
läret. "Nu slå L. se på W. P. när han
gör arbön!" - "Nå, se se, så, W. P. kan

se på mig, sade L. När han gjort ar-
bönen, sade han: "Är nu W. P. nöjd? Nu
har domaren och jag gjort offentlig ar-
bön för honom."

En gång var Lösen för rätta
i Hälsörs tinghus och ställt på
rätten. "Tyt, annars får Li böta!" sade
domaren. - "Se, se så, jag läser ingen
penfärligare skrämme mig, jag har
mit på kulan och livet har väntat."

När han levde hemma hos
sin far på prästgården hade han en
lägershora uppe på rummet på gaveln.
Han slat mat till henne i köket. När
han blev trött på henne, tog han en
korg och ett rej och lissade henne ut
på gaveln. En stycke ut gjorde han
rejet fast och sprang efter modern:
"Mor, mor, jag har fångat en stor kana-
rie-fågel." Modern kom och fick se:
"Dru leda bäst!" - "Se se så slå man
fånga fåglar."

Hans Pölsa i Hälsör sade

att det stod lögn i bibeln. Han blev kallad till prästen (Mennersberg). Prästen läste bud efter länsmannen för att han skulle vittna. "Nå erkännes Ni en, att det står lögn i bibeln?" — "Ja, det gör jag." — "Förklara Er då!" — "Ja, då står att 'var man venskapt efter sin nästas lusten likesom väl förordade stohingstas' och det är lögn." Länsmannen (Kintberg) skrattade och Hans Pölsa fick gå hem.

Jer. 5:8

Professor Rosenschöld

prost och kyrkohärförande i Gmundslövs och Kristkrofta församlingar.

På ett ställe i Kristkrofta hade man en värd i stan och såll såd. När han kom hem hängde han sin rock och blev av med sin plånbok. De skyllde en snickare för att ha stulit den och han blev arresterad. Råningen, som sjölv täl plånboken, gick åt snickaren och sade: "Vi ska jura dig som fan pinte job, om du inte betänker." Så blev han annald och kom för rätta i

Gmundslövs. Länsmannen och domaren voro mutade. Domaren, som hette Pencilin, pinte den snickars snickaren, att han skulle bekänna. Rosenschöld, som var närstående bland åhörarna, sade: "Stå dig domare, stolen välter!" Domaren svarade: "Har Prof. något med denna sakt att göra?" — "Jaha ja, det har jag. Och jag är prost och kyrkohärförande över Kristkrofta och Gmundslövs församlingar och jag äger rätt att försvara den oskyldiges rätt, och så sant som jag lever skall du aldrig ^{sitta} se i den sättes ut." Snickaren blev släppt, länsmannen fick ett ställe och prästen ett par stutar.

Rosenschöld kom till Lund en dag. På gatan mötte han en präst och sade till honom: "Vet du brott, var jag skall gå här?" — "Nej!" — "Jag skall upp till biskopen, han skall kyssa mig i ashålet." — "Ar du galen!" — "Nej, gå hjält med ögonen. Du får bira. Biskopen lovade, att han skulle göra

20.
165

det, om jag fick Glumslövs och Krist-
hofta pastorat." — Ja, han följde med.
Men när de kommo upp sade han: "Jag
blir i farstam." Rosenfeldt gick
in. "Vad är det äro det i dag," frågde
biskopen. "Jo, när jag sålde Glum-
slövs och Kristhofta pastorat sade
biskopen, att han skulle kasta me i as-
hället om jag fick det." Rosenfeldt
blev utkörd. — "Så, såg du jag vägrade?"
sade han till prästen.

Rosenfeldt var en gång
på husförhör i Maryhill (en liten stads
i Glumslöv där nu Örens slätt står). När
han kom dit skulle han alltid ha med
cärter och fläsk). Han var svullen (sät-
ten) som en varg och satte sig strax till
bordet. Efters en stund sade han: "Nå, jag
får upp och ut för naturens räknings."
När han kom tillbaka, stod där en fin
kand, som kommit dit för att köpa
säd. "Vad är du för en? Du ser ju så
starkt ut. Vill du brödas?" "Nå, det
ville han inte. "Kom då med litet och

21.
166

åt ärtor!"

En gång Rosenfeldt kom till
Glumslöv frågade han: "Har de slagits
nyligen?" — "Jo, i gästgivarvägen." —
"Vem fick prisk?" — "Den och den." — "De
vä' en stult, hade jag valt där skulle
han ställt se." — R. tyckte alltid
bättre om Glumslövsborna, ty de gjorde
alltid upp sina affärer med långvärande
Kristhoftaborna låg borta och processade.

Rosenfeldt var en gång
ute och gick i sällskap med Grubbe.
Så skulle de gå gent öfver en julevall.
"Kom hit och ta mig i handen så jag
kommer öfver," sade R. G. svarade: "Den
ene stackaren skulle hjälpa den andre
prarkaren så gladt änglarna i himmelan."
"Gå du med hem till du får dina pengar"
sade R. — Han var vänligare styfson
G. pengar.

En gång skulle Rosenfeldt
i hättel för en skuld på 2 tunnors guld
Men han rynde från hättel och på
vägen red han ner sig i Rillestedt

22.
167

modst. "Om han skulle till en förtig-
ande: "Hör du kom hit och hjälps mig
opp med min häst!" - "Nej, det kan
du själv göra." - "Ja, det kan jag gott.
Vet du vem jag är? Jag är prof. R."
"Jag är Kristloffa präst och tog själv
upp min häst från Billestad's modst,
brudest kan sen säga. - Han var
alltids fattig prof. R., men det fanns ändå
pengar efter honom, när han dog.

En gång höll han tings-
predikan i kyrkan. Ingången till kyr-
kan var följande: "Svörja gör läder
mjukt, penningen gör saken tjukt. Svör-
jes du vagnen så går han lätt, men
domaren så får du rätt." - Han bevisade
för domaren, att det stod i boken.

Per Huse kallades en,
som bodde i ett hus uppe i rännan vid
Tegelbruket. En gång gick han i kyr-
kan och talade på prästen. "Vad är
det ni heter?" frågade prästen. "Per
Jönsson." - "Ja, men ni heter något
mer." - Den som inte vill bo i hus

23.
168

han bo i helvete," svarade Per.

Rosenhöld's var som till
biskop Munch i Lunds. R. brukade
saga: "Min far köpte ett hus till mig
i Lunds, ett hus, som var stort. Det var
en port, så de kunde köra in med en vagn,
men det var sådan en vagn med ett hjul,
som de kallade för en rullebör."

Ordslov.

Till sätter du, men gör inte tala om det, så fan
till grisen, som satt i gårdsgården. - I dag blir en
het dag, så trollgaskan, som skulle brännas. -
Hans kommer du den vägen, så ligger du tog lusen i
västfiskan. - End slutte våra vagnen, så ströddren
och skylldat med prestjämnet. - Högglig ungdom
så fan om kattenamma. - Det kommer igen, så
kärningen, när hon går sin so fläkt. - Jag
kommer snart igen, så kärningen och földe med kam-
ringen. - Jag räddar väl den gamla vägen så kärningen
och körd sleden i orat. - Litet kan göra omak så
fan och fick piggrinet i ögat. - Makt gör med
så kärningen när hon slängades med tygen.

24
169

169

Jöns Olsson Lauthr. Elmstör
f.d. kommunalordf. 82 år

Brobygnaren

kunde göra så mycket. Om någon stulit något fick han bära det hem igen. Vid ett tillfälle höll han vid en brog. En karl, som också höll där, tog någonting från några andra och löste i väg. Han ska nog komma tillbaka, mente Brobyggnaren. "Han kom också efter en stund halvsvant tillbaka och lämnade det stulna.

En präst hade glömt sin hand-
balk i kyrkan, varför han sade till dräng
en att gå och hämta den. Nej, det vågade
han inte, ty krållan var så uork. "Det
var också någonting, svarade en kall skräd-
der, som var värvande, hade jag haft
mina ben goda, skulle jag gå." "Jag kan
bära dig" sade drängen. Han fick honom
på nacken och så bar det av mot kyrkan
— Den krållan hade 2 personer överens-

170

25
170

kommit att de skulle hjälpa den ene ett
lamm den andre kal. Sen skulle de
träffas i vapenhuset. Den som tagit
kålen kom först dit och satte sig i ett
horn och åt kal. Så kom drängen och
skräddren. Kålljuren trodde att det
var hans medbröder som stulit lammet
och sade: "S' kan feid?" Drängen blev
rött, kastade skräddren här mot kål-
tyren och lade benen på nacken. Men
skräddren var fortare hemma än drängen.

Det ord skulle alltid manas
ut av präster. På en ställe hölls en
gripasö innebäst och han höll ett farligt
fir, ty han fick ingenting att äta. Man
trodde att det var Hinnande, varför prästen
och klosterkaren kommes dit för att manna
honom ut. När dören öppnades stod
prästen och läste med boken i högsta
hugz. Det hungriga djuret smet
naturligtvis strax ut och kom emellan
benen på prästen och det bar i väg.
Och prästen ropade: "Farväl med dig

171

broder den onde kaser mig tagit.

"Skörsman"

Skörsman kom alltid och ville ha vänniskor till att ligga hos sig. Det var en gång en som råkade ut för hemul, och han återände honom till att ligga hos sig. När de skildes sade han, att om det blev en fliska skulle han själv behålla den, men blev det en pojke, skulle han ha den om 15 år. När åren gått till ända, sade modern till pojken "Nu ska' du gå och söka upp din far!" "Hur ska' jag kunna veta, vem som är min far?" — "Jo, här har du en yxa, som jag fick av honom. Gå till den och den kyrkan och ståt dig där med yxan på nacken, när folket kommer. Den som hämnas vid den, han är din far." Pojken gick så, mannen kom gående bland folket och när han fick se honom, sade han: "På var har du fått den yxa ifrån?" — "Den har jag fått av min mor. De är du min far." Mannen ville inte veta av honom,

172

men han följde efter honom hem. Men det blev besvärligt. Han var tung att underhålla och höll på att göra honom olycklig. Han var också av den beskaffenheten, att där var ingenting att bygga på. Det var dåligt med hans byggande. Det flög sönder, när han byggde o.s.v. För att bli av med honom, försökte han få honom i arbete vägonståns. Men han kom alltid tillbaka. Vid ett tillfälle tog man ned kyrkklockorna. "Vad är det vi släpper ned," frågade han. "Kyrkklockan." "Därhög pickellua den, ja' ska' styra jar," sade han och gick upp. — Det int blev mannen "gattgjord" så han ble fri från honom.

En präst och en klockare lägo i delo med varandra. De vore färliga bögge och inte så uoga med att ta ifrån varandra. En gång hade prästen fått klockarens get. På söndagen skulle det efterlypas i kyrkan. Men prästen svängde sig vid uppläsandet: "O, du

som allting vet och vräkle, slå ögonen
ut på den som geten misst, o sänk' en
ned i djupan dal, men aldrig den som
geten stal."

Den svenske karolinen.

En gång stichades en karolin till
Frankrike. Det var den störste de hade. Han
hade varit med så mycket, all han var
huggen häns och träs och alldeles
brutaläckt. Sin stora bässa hade han
med sig. Någon följde med honom dit
Han kom in vid koret, som var samlat
för att se honom. Inkommer stod han
rent advarsam, men de best soligt och
va' så förujda. De bjöd honom på förlä-
ring, en butelj vin, några småbröd och
en glas sättes fram för honom. Han tog
hela buteljen och tömde den i ett drag
och alla bröden tog han i ett tag. Då
blev de stråttalvor. - Så skulle de visa
honom sin bästa man, ett under av
hvirvelhet, som med en liten florett stod
och galvades. Men karolinen stod all-

varlig. Frustrationen kom att röra vid
hans västjerts med floretten. Då gav han
honom ett slag med handen, så han for
bort i väggen och dog. Träggen blev ett
stort hål. - Rummet finnes till be-
seende ännu och tätet och blodet finnes
 kvar.

Teques

Teques var på sin tid med på
alla bjudningar, höll tal och uppmuntrade
folket. En gång var man tillämnad och
Dach "Karolinabäl". Det resade ju ej
så mycket, de blevo till på smullen, men
ville rikligt fulla. Närvarande var också
en rik kapten Ulfvall. Han tyckte det
var förujligt, att det alltid skulle fjäras
för Teques och ville för honom. Halofull
som han var, började han bränga sig på
Te. - "Tag och låta ner katten, han har
ju vill säga något hederligt ord, såre
några till Te. Nej, det vill ju inte Te precis.
Men de andra gick på honom. "Då får
vi ha mer Karolinabäl", mente Te. - "Vi
ska snart skaffa Karolinabäl. Varsågod!"

"Da de fyldt glassen, sa de T.: "Kapteen
Udfall fick ett infall att göra an-
fall uppå sin fru. Han i udfall gav
sitt bifall, fick ett missfall och det
var da."

Requér gick en gång i Stock-
holm och var till på smisen som han
var till, ty han hade många vänner.

På den tiden hade man inga bekräm-
ningsrättigheter som nu utan man
tillade sig i portar och gallerier eller
var man bjudt komma till. T. kunde
sig nödig varfor han ställde sig vid
hömet av Stockholms slott. Strax
kom en vakt: "Hut kom, inte hit och
och orna sig." T. tillade öffe och fick
se fyra hästar stå och lasta sitt rätten
på Riddarholmshyttan mitt emot.

Da fick han ännu till följande rim:
"Jag har väl aldrig sett ett sådant
exempel, om har jag sin vilja fått.
Man får prisa på Lunds Tempel,
men ej på Stockholms slott."

Bellman gjorde tygs så han blev
förvisat ur landet. Så band han ett
säd på sina foten och en Björnfot på
den andra. Kongl. jakten var ute och
kom på hans spår. Jäls kom han till
ett hästeteror och kropte in i det. Ko-
ningen kom också dit, ty gäsen besto ju
av det hättet och stulde da. Så skulle
ju konungen undersöka om djuret fanns
der, men träffade i stället på - Bellman.
Da blev konungen galen: "Har jag inte
förvisat dig ur riket?" - "Ja, så detta
H. M.:s rike, så skall jag krypa ut så
H. M. kan krypa in."

A 1698⁺

Fruntimmeren vid koret
hade rätt att döma Bellman. En gång
hade han gjort en svinare förelse, varfor
de dönde honom till att löpa gallogge.
Hordamema stod i en lång rad för
att slå honom med sina st. Da sade
H: "Den största koran slår det första
slaget!" - Tuggen smok honom.

Bellman var framme med

32.1
177

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

allt möjligt. En av de fina fruarna
hade en barn, och hon hade fått barn-
skitt på en fingre. Hon visste inte hur
hon skulle få det av. "Det är ju inte
färdigt," sade H. "Sätt fingret i kallet
på den dörran!" Hon gjorde så, men
då var H. på andra sidan och slog
på fingret. Det gjorde naturligtvis
ont, därför kom strax nog fingret till-
baka och - i munnen med det.

(Följande torde jämföras med Jins Perssons
sid. 125 ff). En hollänning var en gång
med hennas hos far och träska. Jenz
var 9 år gammal då. När arbetet var
slut för den, fick han sitta inne i
stugan med hos oss andra. Far bjöd
en pipa tobak, som han stoppade och
tände på. Jenz kom så gråt och blev
vår han vädde, hur belåten han var.
Rätt som han satt och drog sina
bluss, kastade han huvudet till-
baka och sade: "Ack, om jag hade
ett parlovat, det största som fanns

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

med det största. Då skulle jag vara
lyckelig och lat och aldrig behöva att
träska. Jenz skulle röka kändisen i
smabeli ro, jag skulle skratta på ryg-
gen om tiden och ta och uti liggsta-
ren gräpa den fetaste ko." — "Absalom
var en kungason, Salomon dess broder.
Omnen var griseus far, och seggan var
dets moder."

För i tiden fanns en "brydste-
gå", där man bröt linet. Det var i septem-
ber. En bit som drogs där ofta var
följande:

"Då bodde en man i Vala, som
hade en köna, som kunde både göra och
gala. Hon gjorde i kolla o dolka
så mycket som fyra och tjugo köer
kunde göra o molka. Så skulle han
ästad och sälja denna könan. Så kom
han till Stockholm stad och skulle
sälja denna köna. Lägga på sin
fjär, så ska vi strax se vad denna
könan e' vär'. Så kom där ett

178/78

34.
179

svart vaster och tog denna koina
bort. Skalkens klokanen gjorde o gajja
o han tankte att denna koina skulle
komma tillbaka, han red och rände
med byxorna nedom änden och så
mötte han en man i Penges o där vist-
te han en pige i Penges o hon gjorde
barn på den rakfotade klemmyfat,
folapelle. Så gifte han se' o fick en
dalskvinna te' kvinna. Kriman
skilde han hem, hon älle han hem
ette kom mätta me' sin röa umu.
Känner ni den mannen me' västen
på tamen, bastuan på västan o
vängaled om halsen.

Wadman

Skalden Wadman var kommis-
sarie i kriget och skulle dela ut brän-
vin. Men det gick så mycket till,
ty hans goda väner fingo alltid en
extra sup. När kriget var slut,
ville regeringen ha red på, var
att brännvinet tagit vägen, så ju

35.
180

manuskript bara skulle ha en jungfru
om dan. Han fick en redogörelse, så
han skulle skriva. Men han skrev
blott: "Ett supet!" Han hade inga pengar,
så de hade ingenting att ta från honom.
Men sen dess är det ett ständigt uttryck:
"Ett supet" så Wadman.

Wadman gick och hade inga
plats. Nicke ställde regeringen om att
han kom med ett fartyg. Men det
blev en snö tjörens och han för mycket
illa till att börja med. De hade mot-
vind, men lyckades till slut komma fram
till Göteborg. Skalden var bra medtagen
Han hade bara 12 skilling på fickan
och gick in på ett litet värdshus vid
hamnen. Han beställde en stor sup
och drack den så frisktigt, för att den
skulle värka sakta och han skulle vä
väl. "Vad kostar den?" frågade han.
"12 skilling." Han tyckte det var
svårt att byta upp sin sista skilling
och sökte till kyparen: Din gjäl är
svart, du synd är snö, du tog 12

36.
181

Skilling för en myr i går och djävulen
skulle icke de anamma." Skalden
ut genom dören och kyparen efter
uppåt Göteborgs gator.

Nycho Brakle, på sin tid en
mycket stor vetenskapsman, köll sig
mycket i Köpenhamn. En gång när
han var borta, skulle sänggen och
jungen tappa öl och vin i källaren.
Men sänggen skulle sätta på tåsen
och de glimste ölet och vinet, så att
allt rann ut. Det kunde T. W. se
i Köpenhamn och han fick en välbehå-
gert, men när han kom hem hade allt
redan runnit ut.

När folk är tillsammans och
dricker "lillekøje" (= den lilla säljaren
bjuder på vid T. et. en källhandel) och
man lagar Toddy, brukade man säga
när glassen stod på färgat (med korvakt)
"Du skal' för mig som en lilja, for
kan sluka dig med god vilja, du

37.
182

Kan mitt humor tälta, men så tälte
på röven sätta."

"Viesten" vid Hildebergs boställe ka-
vara en jättekont. En jätte skulle slå
ut Herlovs kypta, men stenen slant
och föll ut där.

Hvem skal' ha kommit till på
så sätt att en jätte skulle bära ett
knäpke jord med jord till Danmark,
men släppte det där ute i sjön.

En gång kom här in ett skepp så
stort, att det inte kunde vända utan
måste vända i Östersjön. Där slog bog-
sprölet till en ö och tog alla faren
ombord.

Mor (här = min fru) Tala-
om att vällona gill hennes bror patte
(=Di). Han var den störste av dem alla.
Var morgon låg han under sänggen.
När Olof (sonen) var liten låg han
yltost på armen på mors. Han

-38.
180

Tilla var. Mor vaknade och skrek:
"Nu tog vällorna pågen." Han låg kvar
på golvet, men ej under sängen.

Den 25 mars skulle man "bryta
jorden", och det så var bara en gästlog.
Trodagen den första sammankomsten, vid
smiddafton den första vinternatten.

Påsktiden repte kringar, som var sär-
deles klädda till blåblå genomskor-
slenarna. Då stod man stäbordsat-
tens på dörrarna. Min moster sade
till en: "Ola varför sätter du inte stäl
i såabonkarna, så tar ju allt, du får
ed inte te o räcka te!"

När man skulle göra en långt resa
(exp. till Skovs) ritade man med jickan
en kors framför hästen.

Vi hade vist bröd s. k. värbröd, som
hästen skulle ha. Det skulle vara bra;
djuren blev starka. Det skulle vara
beaktat vid någon högtid - jul (ell. påsk).

"Na ska' hästen ut!" sade man, när sista

Stäm
Mors

39.
184

Johanna Andersson
Husslöv, 59 år.

Broby sued.

När Nils Sjögers Karna som
fröken skulle gå och flytta från, fick
hon inom tjedervacket och fick sådant
vilt, att hon inte kunde gå utan vä-
te ligga där tills vänniskor kom och
bar henne hem. Redan samma e. m.
reste hennes far till Broby sued. När
fadern kom dit, sade suen, att det
var något ont ännu för hennes mor.
"Jkl 12 i natt bröts ryggkollan ut; det
kan jag ej bota. Men för örigt är hon
nu fri från värk." Vid samma tid som
fadern pratade med Broby sued blev
Karna fri från sina plågor. (Berättat
av Karna hjälv)

Samma Karnas sus
jungfrull tillvade ett myskoll. När
hennes mor bar henne vid byrtel skulle
hon en gång tillä genom myskollat
till yllermummet; väifrans hon hörde

Rosler. Just som hon placerade ögat
dit, sålles en mygget i från andra
sidan, närvar hon tillsluten fjästräck-
tes. När Kama sen föddes hade ena
pupillen formen av en myggethål

Åsumspjågen

Petter Jonstom fick hjälpa för
stygghet i lederna av Åsumspjågen.
En man gick dit för honom med ett,
som man brukar om livet på honom
så han sovit med det. När han kom
dit och Å-pjågen fick se på baret, så
han: "Den mannen är leryppling" (vittat
han och så var). Så ordinerade han, att
han skulle ligga mellan björke- och
bachelör och svettas 5 ggr varannan
gång mellan vardera sätten. Därefter
skulle lederna smörjas morgon och
kväll följande blausning: Nånstör
skulle rivas och slås bränna på,
vittet skulle stå och "träcka" i 2
dagar. Han blev bra.

Åmelörsgumman (Rantan)

Petter Jonstom hade legat lam
i ett par år, sått flera läkare, men
ingenting hade hjälpt. Så en dag fick
han en att gå till Åmelörsgumman.
Han tog 3 sljortor med sig, som hon
brannade över. Efter de första 8 dagarna
- då han legat i första sljortan fick
han känsel i tån o. s. v. Till landbeten
gick väck.

Min morfar, Anders Larsson, hade
en ko, som var alldeles bra och de fick
alltid smör. Så en söndagsmorgon fick
mormor se en kvinna, som kom och lade
sin hand på hon och blöppa den. Sen
när de lämnade fick de intet smör av grä-
den, förrän hon halvrat. Gick de därmed
med grädden till grannens, fick de strax
smör.

Mormors följande (Janne
Kunde) hade en stygg natokäring,
som kunde trolla. De lämnade och lämnade
men kunde inte få något smör. De

187

såll en klok gubbe. Denne sade:
"Gå nu hem, ta grädd och kända, låt
ni få smör. Under tiden, som ni stå
och ätles, kommer den kvinna, som
tät smöret från er, och vill låna smö-
ret. Låt henne låna det, men tag först
och bred en mat till så många barn,
som ni har." När de så kända och
stod och ätles, kom nabokvinnan och
vill låna smör. Kvinnan tog först och
bredde smörgåsar till barnen och gav
sen nabokvinnan smörklumpen. Men
på e. m. kom hon med den röd till-
baka. Efter den tiden fick de ättis
smör, när de kända.

Janne gick och plöjde.
Först som granntvinnan gick förbi,
fäll en ägg ner i fåran. Han tog upp
det och slog henne i ansiktet med det,
men hon ville sus vände sig om.

En gårdslädd möttes. Den
fräste sade, att han sett en källgrund
så stort som ... Det var så ingu-

188

Ting, sade den andre, "jag har varit på en
vertelad om de gjort en gryta lilla stor
som en leypka" - "Vad ska de ha en så
stor kittel till." - "Jo, där ska de ha
ka det stora källgrund."

Jag tyckte mig en så deligt
man och han gav mig en avd.

Jag tyckte mig en så deligt man
och han gav mig en gås. --- och han
gav mig ett får. --- och han gav
mig en so. --- och han gav mig en
ko. --- och han gav mig en tiäst.

Jag frågat mig ut vad de skulle
heta. Anden skulle heta Snaber-
i-van, gåsen Räckes-i-kals, som Rinte
ö grinte, fåret Ryppe ö tripple, kon
Röde ö Sköte, hästen Halden ö partey,
piggen Snater-i-aska, drängen Mestas-
i-påls och gåden skulle heta: Vedian
Vasten - Sledian - Virre - Virre - Vere
Jinn - Jinn.

Den stod en lott udvorn
Ola Pals pot ö den hade Ola Pals mora

44-
189.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Benzt Nilsson i Dalarna brukade
finna sina pengar i ett sockerbrin
ar blesk. — En buffare, som
gick omkring, kom till Oldorps och
ville låna hus i en gård, men fick
inte. Hans Kunderen (Knut Johansson)
i en liten hus vid sidan om fick han
lov att stanna. Men han var sjuk
och dog hos honom. Och han skänkte
Kunderen sina pengar: en strungrö-
sock full med spiceriksdalrar.

En kvinna på Hven brukade
alltid finna sin plånbok på bröstet
under linnet. — Nyssdy skulle
man ej ge ut pengar, ty då blev det all
ge ut under hela året. Den första pengan
man tar emot på morgonen, ska man
spotta på, ty det betyder tur.

Med en snottland kunde man
göra så mycket. Om man tog en
snott och kastade den i en myrstack
kunde man få

Bröllop

Vid bröllop skulle man skifta

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 190

45.
190

färing. Man bakade g i bröllopsgård,
så det var sine tillmätning hos den, som
skulle till bröllopet än de, som gjorde det.
I färingen ingick bröd, sorrel, rickspjöl,
smör, ost och några dags källor. För-
nings-laggen, som var stor som en hel-
tumma tjära, var flätad av bäs och hade
riktigt lock. Förningen skiftades
frutost och kräll. Det var endel skif-
ten som skiftade färing. Man fick ej
ha linur och sked med sig. Brödet var
sarsitt eller halvstachelbröd, grovbröd
och sätbröd. En kaka såc bröd. t. el.
delades i 4 delar; var sådan del fläcktes
och mellan bitarna lades smör och en
bit ost. Då det — som i allmänhet
vid brölloppen — var många som
"skifta färing" — en 20-30 st. — hann
man ej skifta färing mer än en gång.
All annan mat fick tas med hem
igen. Bröllopet varade 5 dagar eller mer.
Första dagen hade man till middag:
äter, fläk och rödbetor. 2de dagen:
soppa på fläk. 3de dagen: grötkål,

46.
191

flask och kött. 4de dagen: Ölsoppa.
5de dagen: risgröt. Bröllopsgäddan
hade byggts en massa brännin, så de
blev riktigt fulla. Man drucke alla
nätterna och roste sig med lekar.

Vid själva processionen red främst
två finridare. Sen musikern, dröfles
brudparet. "Buntamma" skulle vara
brudpinnens syfter (eller, om hon var
gift, från till brudpinnens broder)

Brudpinnen och syfterna man satta
— vid gäddan till kyrkan — på framsätet,
bruden och "tammari" på baksätet. (På
vägen hem satta brud och brudgum sam-
man på baksätet.) Efter brudparets vägen
följde sen hela följet, släkten närmst.

Tappa bruden något på bröllopsdagen,
kändes det olycka. Vid morrens stäl-
liga bröllop i Ottarp (mina morföräldras
voro bröder i Ottarp. I min ungdom
tyckte jag också på en gård där) som
hon själv antalat för mig — hade hon
länat en gullbransch, som hon tappade.
Sen blev det olycka alltid. Morrens

47
192

Vi också den första bruden i Ottarp,
som hade egen leraus och lerna (myrten)
Annars fanns det en lerna, som de läna-
ar kyrkan.

Förstel o.s.v.

Man skulle lägga sax och psalm-
bok i sängen till en bamsängstärna
för att trollen ej skulle få makt med
henne. Behörde mannen gå ut på nat-
ten, skulle han lasta sina bokor på sängen
och ej för att hindra trollen. Om barn
har stunn över huvudet, en s.k. sejertuna
får de särskild tur. I badvattnet skall
man lägga en penng. Man fick ej lov
att hänga ut något bantyg, förän det
var kristnat. När barnet var fött, fick
man ej lägga det i nya kläder, ty då
kom barnet att slita mycket kläder,
fick ingenting till att hålla. Det var
strängeligen följdet att vaggas med
vaggan, då barnet ej låg i den. E heller
fick man streta över vaggan. Barnet
upphållades efter mor- et. föräldras,
som ej voro i livet. Det var han för-

Bamsäng-
stärna.

Sejertuna.

Nyfföta-
barn.

Drop

48.
193

aldre, som bar barnet till döjet.
När barnet kristades skulle lägges
pengar in i svejlet. När man varit
i kyrkan och döjt barnet, kom man
hem till föräldrarna med det och lämnade
något fram det med orden: "Var så god!
här har vi en kristen i stället för
en hedning." Efter att man veckor
fjällades barnet och då sak man att
bedräskinnat gick av. Modern fick
ej lov att gå någons ens innan hon
blev kyrkblagen. Om hon gick till
någon fick de sådana otus med att slå
ihop. När modern bar barnet från hon
ej gå under en steg, som står under
taket, ty då blir barnet oroligt och kan
ej sova. Då skall man "trä" det genom
en steg. Om modern blir rött, får hon
ej ta med händerna på något synligt
ställe. Någon höjde en gång till Landt-
brona. Soldaternas vros ut på öring.
Pann blev rött och tog händerna upp
om kinderna. Barnet blev rött på baka
kinderna. En kvinna ställde till en

Modern

Lytten

399v.

49.
194

glaskid, blev rött, tog med händerna.
Dådem hade ett rött märke på kinden.
När jag gick med Gabriel kastade jag
en gång en upps på mig, som kom i
ansiktet. Jag var livligt, tog med han-
den i ansiktet och strökt mig den i
sidan med den. Han hade en vilt fläck
beväst med hår på sidan. Om någon
hade ett lyfte, skulle en döds av mot-
sätta könet stryka med handen över
kallat. Om en flicka hade lyfte skulle
en pojke, som liksom hade lyfte gå ut
3 morgnar (2 söndags ö (Tisdags) och
göra över det. Det skulle vara om mor-
gnen innan han ätit något. Och han
skulle komma och gå tiggande. Motte
han någon fick han ej säga något.
Fristens kunde en flicka gå till en pojke.
Ett sätt att bli fri från lyfte var att
att fört solens uppgång eller efter dess
nedgång tiggande gå till att rinnande
vatten. Om en kvinna ställde vid
kyrkan och barnet fick kyrknaggar
skulle modern 2 söndagar och en tisdag

Kyrknaggar

50.
195

omman salen gått upp tiggande gätt
kyrkan med ett linntyg och stryka det
på kyrkbräggen. Sen skulle barnet sova
i det. Så gick de bort. — Hade modern
setit en eldsvisa så barnet blivit röd-
flammigt, då skulle hon söka få fött
på en stock, som varit i eldsvisan, ta
den holade veden och loka i vatten och
drimed trälla barnet — sedan vattnet
blivit "kyllaget" — på de ställen, där
rodnade var. — Om hon stött till ett
publigt fläskstycke, skulle hon — om
det var en fjäder — gå till 9 kvinnor,
vars fjärförde var en pojke och lägga
fläsk och smörja på tyget. — Om hon
kommit all sitta, då varit bröd hade
lagat, och bränt sig, skulle hon, när någon
annan baktat och man tat bröd ut ur
ugnen, ta en lakan i barnets bädd, tenna
ma tiggande och lägga en brödhaka och
lägga den i lakanet så det blev varmt.
Därefter skulle hon svejpa barnet i la-
kanet och det skulle sova där. — Man
hade förtsett grampellet därpå.

57.
196

Slaganfall: Om hon blivit skänd
vid stallet (ar halv el. gris) skulle hon
skära (en annan halv el. gris) i örat och
droppa 7 droppar blod på en brödbit och
ge barnet, som hade slaganfall.

Modern kunde ha kastat sitt vät-
ten på söderstubben så barnet fick värme
i ändan. Då skulle hon rycka upp några
strå ur stubben, loka dem i vatten och
drimed trälla barnet. — Om modern
ställt vid ett öppet fönster och skrikit
till någon och barnet därför blivit skri-
tigt, skulle någon komma i fönstret
och strämma henne, när hon gav barnet
di. — Om ett barn hade "släver" (skär-
van) skulle man ge barnet av dess egen
träck i maten 3 morgnar (2 tisd. ö. 1 sönd.)

Slapppassion: Om man loker ägg på
kaffetitteln och en korande kvinna sticker
av det kaffet, får barnet slapppassion =
det kommer sten av urinröret.

Frälmar: Om modern åt vippägg,
fick barnet frälmar.

Hannypulvet: Om hon såg en lista

52.
197

Slå på hakarna eller en yxa i en
trästubbe eller kom såg en hares lägg
blor barmet hamngul.

Död och begravning.

Varsel: Jag var 6 år gammal. En
natt vaknade jag och när jag tillade upp
såg jag en liten vackert ljus pojke sitta
på sängkanten ovanför kisten. Innan
jag riktigt samstat mig, trodde jag, att
det var min bror Anders, men när jag
tog upp handen för att ta på honom
grepp jag blott. Komma luften, och sen
när jag tillade ner fick jag se min
brors svarta huvud vid sidan av mig
i sängen. Nästa natt såg jag honom
igen. Dagen efter blev min minsta
bror sjuk och dog (av strupsjuka)

Jag var hos morfar en natt.
När vi låg, hörd morfar, att det kom
någon och slog tre hårda slag på
dörren. Om morgnen sade hon: "Vad
slå här nu spörjas!" Kl. 9 på f.m.
kom ett bud, att man tilltal hennes
bror uppe i en grove i Kungälv.

Om den skulle hade varit för att det,
undersökte man om det fanns könsfjätter
i kuddarna; ty de var ju det orsaken.

Det veten vamed man tilltal
den döde sättes under kistan i ett gam-
malt sprucket leus. När den döde bä-
res bort kastas vattenkruset efter
honon. När han sen vill tillbaka,
kan han ej komma längre än till
kanten av vattuet. — Till drinken
brukade man lägga en flasken brän-
vin i kistan. Kistan bärs på en
bår med fjällemå för och den värmda
släkten bår vid kunden.

Morfar brukade komma sent
hem om nätterna. Han satt för det
mesta på värdstuet och drack. När
de söt hemma, kunde de höra hur han
kom och portarna drog upp, men när
de kommo ut, fanns de inga och
portarna var stängda. Sen efter kom
han.

Morfars hade en ko, som all-

53
198

37-
199

tid rama precis kl. 12 på natten.
Moron satt uppe en bit och vänta
på morfar, då han var borta, som
vanligt. Precis kl. 12 våla hon. "Jag
ska ut och se, vad du är med den kon,
som alltid vålar", sade moron. När
hon öppnat dörren till stallet och kom
in på gången kom en liten man med
pichelhuvud på huvudet emot henne
och gav henne en knuff i bröstet så
hon föll och gottade blod i flere
dagar. — Det är sant för moron ljög
aldrig.

Kalle Mincus skulle gå
hem från Helsingborg. En bonden kom
körande och han bad honom om att gå
åka. Men det fick han inte. Sen kunde
inte bonden köra fortare än M. gick.
Hästarna blev så svetta, men han kunde
inte få dem fram. Så de kom till
en bäck, där M. skulle vrida mot till
hem, gottade han och sade: "Nu kan
du köra bäst du vill." Då satte
hästarna fäst.

200

55.
200

August, min man, hade seglat
från Rungsted och väntan blödde hela
tiden, han kunde inte få den att stanna.
När han kom hem gick han till Mi-
neus. M. sade till honom: "Vad heter
du?" — "August." — "Har du mer än
ett namn?" — "Nej" — "Så sa snyp
dig du!" Han gjorde det och det kom
en stor blutning, men den var klar som
om aldrig blod varit i väntan.

För i tiden smugglades
mycket brännvin från Danmark till
Sverige och fiellarna lågo i skäring
fejst med tulljänslemän. Ofta
kommo de på dem och de ville de
sänka dem i sjön, men de togo med
(länge vorut kallat "maid" = vänta
på land för att vägrunda veta jellen
i sjön där vägrting sänkts var) för
att senare kunna stryfa upp ankar-
na. Hemma hade de allehanda göm-
ställen: brunnen, stora kaffelätter,
sängen o.s.v., ty fullarna gick
omkring och visiterade. Fullarna

gingo alltid med bästa på sig
och det hade fislarna också med
sig i sina båtar. En tullare blev
skjutten en natt, så det gick helt
till. — August satte ner
hos Mineer en gång, då Anis Laus-
son och Anders Hantson kom in och
sade: "Du är tullbåten lilla i vårt
"med", kan du inte hjälpa oss, så kan
inte få färd på våra ankare." M.
satte sig och läste ryggen och stona-
de: "Oh, oh, var är han där." Så med
ett rätade han ryggen och sade: "Du
slapp det." Fullarna gingo ej ankar-
en den gången.

Följande bit berättade mor
oss med så vi blev så rädda. Vi satt
i skymningarna och hörde på så lugnet
och stilla och anade ej att hela
historien var en stråmhistoria.

— Det var en gång en kvinna
som var gift med den Orde. En gång
var de ute och lejde och när de kom

202 57.
202
uro till en leghögad, skulle han gå
in där: "Du ska jag gå här in, men
du får inte lov att se dit," sade han till
honne. Men hon kunde ej låta bli
att titta dit och fick se honom stå
och riva och stila i lik. När han så
kom ut igen sade hon till honom, var
för han skulle stå och riva i dem.
"Jag skulle sluka dem." — "Stilla
dig annars slukar jag dig också."

Det skedde ha varit en handlande
i Landskrona, som lockade flera kvin-
nor in i ett privat rum innanför
affären och bjöd dem på vin. I gol-
vet fanns en lucka där de störtade ner
och blev slaktade. Var de inte flera
nog gödde han dem på nötkärrnor
och sat ut mjölk. Sen sände han köttel
till turken, ett folkslag, som är män-
niskoliöt.

Om någon ska med bli det
regn. När hona "bestä" och sälla vassen

58-
203

i vasst blir det orobå regn. När
spindlarna spinnas över vägen blir
det sydlig vind. Om det fryser Froe-
dagen (24 mars) blir det frost i 40 nätter.
Om det regnar Sjussomedan (27 juli) och
Petri Dägn (1 aug.) blir det regn i
Froekor. Om man spinner "Blaisis"
skall taken flyga av husen. När
man bärjota midsummarafton får
man bitmaskar i fjälarna. Om
midsummaraftonen skulle man köd-
kola ett ägg, taga gula av och fylla
iggen med salt och äta, men ej dricka.
På natten kom deras blivande make
och bjöd - på vatten, så skulle de
bli fylliga, - på dricka, så skulle de
bli medelmåttigt rika, - på vin, mycket
rika. Man skulle också slå ägg-
vita i ett glas vatten och ställa det
under sängen. På morgonen skulle
det ha format sig till mannes hänt-
verk (t.ex. en såg, en båt, lastar o.d.)
— Man fick ej lov att spinnas
under julen. Julaftons morgon

se till
konvanden
midsum-
marafton

59-
204

skulle allt vara färdigt, så alla tig-
gare kom och skulle ha sitt. I mor-
nons hem behövde man ett helt bak
till tiggare. Om man julaften, så
alla var församlade vid julbordet gick
ut och bjög in och vägen av dem tall
utan kunnat skulle den dö under året.
Äpplen och rötter skulle ätas några
dag morgon. Grotten framfördes
till grötan t.ex. "Denna gröt är kotlet
i en gryta och ej i en glass
ska vi äta så mycket vi kan." - "Denna
gröt är kotlet i en gryta och ej i en
glassa, snarare ska vi ut och traska."
"Denna gröt är kotlet i gryta och
ej i kanna, råfir äter vi den så gärna."

Danslek.

Det brinner en eld, den brinner
så klar den brinner i tusen kronor
Kunde jag den äran få att med min
käraste dansa. // Vänd dig om och
se dig om kom tal oss dansa oss //

Bära äpple

Bära, bära, slå toppen å, bära,
bära slå mellanslyftet å, bära, bära
slå roden å, bära ner botten. - Ja
kan inte. Varför de? - Lör äpple.

Hur kom äpple? - Trilla å en kran.

- Hur kom kran? - Kona mol.

Hur kom kona? - Bakke brö. - Hur
kom brö? - Eld brände. - Hur kom eld?

- Sjö slickle - - -

Nils Frén född i Tre-
tofta, Willands härad, f. d. kyrkoher-
de på Hven, basalt på Hven. 84 år

Vid Lerasjön gick en gång
en vit häst med 3 ben. Han gjöt
många ätt ur och för i sjön med
dem. Det var bäckelsten.

Skogsrån: gåi ensam i skogen,
en kvinnoqvallek understen fram-
till men baktill som ett baktråg.

206
206
206
For att ville ha obelag av henne skul-
le man vända ut och in på höjaren el.
västen.

Den trödgärd vid Skause-
bron orauför Bronsölla kran låg en
mycket hög sten, som smeltit ut
är bortsprängd. Den gick under nam-
net "Tippelstenen" och skulle en gång
ha kastats mot Åhusa spår av
den mycket starka dällem till jätten
från Näsarna. Han slungade den över
Tforsjön, men slungans band
brast och den föll ner till invid
Skausebron.

Ljungby kom och peja.

I närheten av Trolle - Ljungby
ligger en stor sten, "Trolle-sten". Våge
julefton hölls där stor fest och då
lyftes stenen upp på guldspelar.
När de spelade under Trollesten fram-
trädde alltid en valdes jungfru och
bjöd den besökande som möjligt
kom att dricka ur ett horn, med den
vetkan att han döddes eller förtullade

des på något vis. På Trolle Jungs
borde en dam (en Coyot) som fäst
i sitt harnad att hon ville komma
i besittning av konet och en liten
pipa. Han framställde sin önskan
för staldvängen. Han fick låna den
bästa hästen på hennes stall och
red dit. När han kom dit mötte
han en stor jungfru, som kom med
konet, fylt med något dags vin
och bjöd honom dricka. Men på rann
na gång visade hon, att han ej skulle
dricka utan slå ut det. Och hon räddade
honom pipan också, men han skulle
ej pipa. Drängen lyfte konet över
axeln och hällde ut vinet, men något
av det spilldes på hästens länder, så
något här oredades av. Därefter örnång
de han ärligt mot stallet och alla
trollen efter. Jungfrun skulle åt
honom: "Rid åt Nord ö i alle Tårda."
(= Träs över och i alle lämp). Han
red träs över strama, men trollen
voro temliga att löpa jära upp och

gåra ner. På så sätt fick drängen
frispång och kom hem med vad han
fäst och satte in hästen i stallet.
På kvällen kommes trollen och ville
ha tillbaka konet och pipan. Drängen
dold sig i spjellan under hästen för
att skydda sig mot småtrollen, som
belägrade stallet. Och när de visade
in spårade hästen och slop. Och
på morgonen, när fallet kom, låg
staldvängen död. När efter natt
belägrade småtrollen sangkammaren
och bad om att få tillbaka dras kon
och pipa, men hon vägrade. Då
förbannade de stallet och sade, att
det skulle brinna 3 gånger. Därefter
forsvaras de från Trollasten.

Ang är uppförd i Ång.
Då talade man om att det inträffat
i formen där att man fick löra nå-
gon komma körande i full karriär
nattetid upp på Ångs berggård och
vända och försvara. Det var 4.6

24.
209

svåra hästar, frustande med eld-
lägn ur munnen. Fallet på går-
den såtte det i samma anhang med
en Svinhuvad, som levat här på
1600-talet och varit myckel stark
och våldsamt. Många människor
hade försvunnit på hans tid. Hans
ridhäst var en stor svart hingst,
som aldrig kunde stros utan att S.
gjäls gick följa med till smedjan och
ge den ragg av en stor klypp för att
den skulle stå still. Att en Svin-
huvad levat, bevisar en namnplåt
med det namnet, som man fann då
man öppnade några gravar vid ut-
vidgandet av Tretofta kyrka. Att
människor blivit borta nattetid, kan
följande tala för. Min far var tross-
gårdsmästare. När han tillträdde tjäns-
ten på Ång, tillhörde han ett bevrängt
i "Plommonbacken" af djupare än ett
par spadmal. - Karpar var på sin tid
en gammal sig gubbe, som under
fruktmoqunden gick vakt om vällar-

na, för att se efter, så de inte stäl-
frukt. En berättelse, när han kom till
en viss plats vid gamla trädgården,
gick han en förfärlig öfver, men
kunde ej se någon. Han domade av
och måste ligga i flera veckor. I det
egendomliga båret skulle han plan-
tera en hängask. Då tillhörde han en
dåtskalle - just precis på samma
plats.

Man talade om "Væus"
jätt - tytt i luften.

"Säerna" kallades dallingen
över sidan.

Den 1 maj kungdes lövruckor
och björkelrietas i talen.

Vid julkis blånade de ut sig
- för att få en sup.

Den att den hade sett en
vitkassa nattetid sträva upp mot
kyrkospiden alla utan huvud. Det
buret de stannade vid skulle någon
då under året.

Till s. t. Olofs källa vid

S:t Olofs kyrka gick man middags-
månaderna. I kyrkan fanns en yxa
av silver, S:t Olofs yxa. Den sjuka
bestred sig med den yxan, blivde
friska. En skidman till militär tog
fäst i silveryxan och stötk sina
sulor mot den. Han behövde nya
sulor. Offret bestod av slantar. Silver-
yxan avlägsnades på grund av sjuk-
taket, som hade förekommit.

Den sode bas på en bäck till
kyrkan. Vid grinden gick blockaren
före och sjöng. I Fillestad och Rör-
by voro stenar utsatta i kyrkogården
med vissa mellanrum. "Liljestol"
skulle betalas i förhållande till vid
villken av dessa stenar prästen och
blockaren vidde liden: så och så
mycket om de mötte upp vid 1^{sta} och
så om vid 2da o. s. v. Prästen skulle
ha en del och blockaren en halv.
Antagligen för att de skulle få
större intäkter. Vid liljestol voro

212-67
212
offrenas blån i väskans.

Gätor ("gista änter")

Vad är det: Virfoting tog trefot-
ting och slog fyrfoting? (Skomakaren
slog sin stol efter råven).

Vad är det som går ö går ö kommer
aldrig till bondens böranda? (Klockan).

Höcket vill du betala, antingen
en mulad häns eller den svarade
Hans (En möjlig ostskalk et. en
som drängen satt ute på vägen).

Liten bus fullt med mat, tre
väggar och intet tal. (Hovetefriet)

Som där har genom få
över trä. (Skomakaren sitter och syr
över lästen och har skrivit i d. f. syl.)

Vad är det som går om morgnen
på fyra, om middagen på två och om
kvällen på tre (Hans, mannen o gubben)

Äpple, pära, körsbär, plum-
plum-plum. (Hundet)

Lapp på lapp men ingen
söm (Kalkbundet).

Han kille mig på vägen, han
högg kummet av mig, han drog gjäten
av mig och satte mig till den störste
skrivaren i världen (Skrivermannen)

Enligt en munkesägner skulle
någon ha tagit franskan till sig
nyttan och sax. Det skall vara en gåta
om svanen som börja så: Sax,
sillkenyttan ---- Bland fåglarna
är skolan Timmermannen, svanen
mursken.

Prästen på Sallerön över-
satte och lärde återgå fåglarnas
låten: Falltrasten sade till bonden,
som plöjde med en häst: "Kör me två
da, kör me två da!" - Fågeln bar bara
en." - "Klyp en da, klyp en da!"

Det finns en vita om nyttan och
myran, som är gjord bort. Gräshoppan
sjöng om sommaren och vill om
vintern. Myran saulade om sommaren
förind till vintern.

Lautbr. Samuel Westlund

född i Landkröva ända sedan mig-
domen bosatt på Hveen. 81 år.

Pjycho Brake var en fallförtäglare
Han hade trädor under sig på Uvavien-
borg. Stallet blev nedrivet av rusten-
na. En prästman, Eugdahl åtog sig
att göra upp minnen och honom ka-
re att tacka för de minnen, som var
äro lösa. - P. W. hade en dräng, som
alltid satt vid hans fötter och ofta
gav honom råd. Han kunde se
människors öden i stjämorna. Så när
Fredrik IV ka honom att utel sin
soms öden. Men P. W. trodde inte
själv att han var astrolog.

Vid ett stort gästbord ville han
inte gå ut och kasta sitt vatten, när
han sen till slut gick ut, kunde han
inte. Alla dagar dieflar sig han.

Vi talas också om Pjycho-Brake
dagar. På sådana dagar får man sig
lov att göra något, varken boja eller

Westlund
borg
Lund
Hus-
bäckning
Söderby
1830
(omson)
ä-j-ik
Dön.
Dämnar
Hus-
sträng
som
kan
asager.
(Cand.
Viktor
Velanden)

70.
215

Salva uogol.

En Grimhild skulle fara
över från Danmark till Skåne. Hon
hade tagit en del jord i sitt förkläde
men när hon kom ut i sundet brast
ens förklädsbandet och jorden föll
ut. Därav blev Hven.

I Gullhögen, som väntas sig
vå gägg den heteras upbakat bröd,
skedd en människas, som hette Gull
eller Glad, ha blivit begravna. Ur-
öppningarna var det tre högar, som
ansågs som offerhögar. Det var sä-
kert en begravningsplats. Man har
grävt i den öppningen och där stötte
man på en sten och stannade.
Högen har därigenom blivit vidare
och lägre. Man skall aldrig lägga
sig ett svär på Gullhögen.

Man skulle alltid sätta stål
(sax) ner i kanten på sängen, ty de
skulle värken ha eller magor

71
216

Ja makt över en.

"Strandvaskare" glät i land
här. De hängde sig på ryggen på
levande varelser. De ville i sig jord.
Det hände mycket här på ön. Lick
man till lypstogäiden med dem, blev
man fri.

En natt jag kom från missions-
huset såg jag ett ljus som flög från
punkt till punkt mellan Backen
och Håken. Det var väl den mycket
omtalade Backemannen.

Om man gräver ner ett
djur på ett ställe upptäcker där lagor.
Så en Olshän fick ett missfall och
grävde ner det i trädgården. Vårje
kväll såg man sen ett ljus över den
platsen. De grävde upp det och gick
till lypstogäiden med det; sen såg man
inlet ljus mer.

Gälar

Vel deint de' e': Han ligger ö
pissar, han slår ö shedd. Så sticker
han hemme med sin pers-venn-

722
227

och så att hennes jultank för-
gick. (Tumman)

Pat i hål put i skinn, ju
vårmas du kommer ända ju lättast
går han in. (En stövel)

Käringen skulle gå upp på
altaret och offra en 6-styver. När
hon skulle gå in om värdet gae-
kade hon till, så hon föll. "Jez kom-
mer till som en annan brinnande
djävul." — "Det var till för mycket
sagt." — "Nj, tack det var för mor
med."

Julen:

Då julen kallades började man
färdreda — en 14 dagars föres med.
Din skulle tvättas, bryggas, slaktas
o. s. v. och till sist bakas. Präst och
slorke skulle ha mat: bröd, mjölk
och smör. Tjänarna skulle ha 2
tumkakor (fina råpkakor). Jul-
dagen skulle tjänarna ta sitt vridfolk
på sängen med brännvin och punsch

73

218
218
Annandagsmorgon innan julkalendern
skulle man gå omkring och "måga" i
ställen, men i s. f. att kasta ut, kasta
in en offentlig massa "mög", byta
om kreaturen, så komna kom på lister-
nas plats och tvättern och buns här-
tana med ända mot krukban o. s. v.
När drängen sen kom upp fick han ett
nyttigt görl, innan han föll ut och
göddel och myplacemat kreaturen.
Julfatet, "Salomonsfatet", en hel
skinna, skulle stå på badet under
hela julen. Den tiden det g. användes
skulle duken läggas upp över. Jul-
dagen skulle offras vid altaret bling-
ande mynt (liksom vid påsk och pingst)
Då stod prästen i vit kjorta med vitt
och gult kors. — Julaftons morgon
doppades i grytan och man var tidigt
opp. Föl med sig käl och alla sorter
till kväll. — Jultiggnet: alla de
fattiga mest berömda gingo omkring
med sina klyften och fingo tum-
kaka, sovel o. s. v. Julen slutade

om kuml. Då tog man en krast, öppnade dören och för tigan till omkring med den övers möbler, öpp på laffel o. s. v. Så gjorde de ännu stora i Åkage, där jag var en jul. —

Julklapparna kastades juleafton in genom dörren. Dessa öppnades så småningom, "klyppen" kom in och givaren sprang sin väg. Men man sprang efter honom och han blev ierbjuden.

Julgranen kom till omkring 1867; det var när Kalmar-Kamman kom hit. Ett bruk som ännu står kvar.

I brett på julgran, formade man en sidos efter eget tycke: man tog grenar i planteringar och stöck i en stakke och fick så en julträd.

Juleafton sattes en kornkåve på en stång ut till fåglarna. Djuren skulle ha fullt ut av det bästa man hade i stallet. Man satte ut gröt till torulsen. En häms lades i gröten för att se vem som blev först gift under året. Äpplen hängdes i jul-

granen eller lades på bordet när de spelade kort. Det fina brödet blev julgubbarna. Vid nyårsnytt brukade man gå ut efter älver, se på månen och öppna psalmboken och se vilken psalm, som blev dens. — Guds julen kändes det ut sig och kom in i husen, en med en malgräs på sidan, en annan som kallade sig Holfreites. Och man gjög och dansade. Juleafton började jullekarna: "Varma gåsen"; "Sitta på stång": en kort körtiga mellan två par stolar, där man skulle sitta och balansera och söka göra så mycket som möjligt; "Sitta på flaska och trä" i en ual; Ligg på en stol och ta upp en staut med munnen. "Vägg salt" — fick vara 2 jämsides stora och staka. "Musla skor": en ring på golvet där skon skulle gå runt under knäbögen och en utan för. "Markus dricka": bundit för ögonen, en pall med beven uppåt, ligg på på golvet, en tang i handen.

Matthias, Lethas attla sig för dask!

"Låt den komma. Spinga undan."

"Görma ringen": Alla i ring på golvet; källa i en tråd, på vilken ringen drogs fram. Lana värme: en kapp. "Jag vill låna värme". "Låt till minn väbo." Kunde han sig komma undan fick han gå med kappan.

"Sto Blacca": sitta på en släng, en kapp och balansera. "Så du ble inte många sijn på den." "Spänna kyrkan": sitta allden till på ett ställe och spänna på.

Trettondesagen gick man med stjärnan. Deltagare var: Jungfru Maria med en tulling på armen, Josef, Herodes och de 3 vise männen.

Stjärnan stod på en fot och bestod av oljeljappes med en ljus i mitten. En maskin fanns att dra den runt med. Utgefar en fot i cirklets. Herodes var svartmalad i ansiktet och hade en sabel vid sidan. De vise männen var i vida kappor. Jungfru

222
222
Hana ~~Blacca~~ som fruntimmer. Sängen

"Endt som är godt; Vetteken på juledag accepter Herrans välbehag, är vorden kött." Sen skulle Herodes säga något i bästa ton - allt under det stjärnan drogs runt.

Frö Emilia ~~Andersson~~
född; Ströveltorp, basalt i Västra
Broby. 60 år.

Broby - sven.

Broby-sven kunde vagnkonditörstrackor. Han kunde klämma förspänd kistlar, så att det var omöjligt att få dem ur glöden utan om han ville det. Han kunde köra genom låsta portar till stor förtjänst för folk. Själv kunde en gång i Råga Hovstad. Gäden var kringbyggd och porten låst på trällan, men rätt som det var kom Broby-sven föran de in på gäden så det var i slum-

amma. Husbonden kom ut i förstärkt
se, men smen bara lät passera att
ingen kunde släppa honom ut.
Han var bekväm i gäden.

Smen kunde också "förvända
synen" på folk. En gång ville han
krypa genom en stor tröstock vid
Skeeters och många stod och såg på,
och de tyckte, att det riktigt frad-
gade i ändarna på stoken så smen
skulle komma fram. Ett fruntimmer,
som ej varit vänsamt till och
ej fått synen förvärd, gjorde var
ar dem och sade att smen börje
utgå på stoken. Men så var det han
vet tus. Han börjde tyfka att hon
gick i vatten och eftersom vatten
slag tyfke hon i lejalama.

Broby-smen hade natur-
ligtvis svartkorvball och den gick i
av till smen. Denne ärdde även
konsten att trolla. Till hans hem
kom en gång en pojke, som gick
omkring med handel; det var för reter

79.
224
Till det skulle där Brobysmen ball.

Pojken var ensam inne och låg i
Hansfick sytt på en lada i ett bord.
Drog ut den och gick fast i en ball och
börjde läsa, blev het om öronen och
tyckte att rummet börjde fyllas med
små svarta individer. Boken öppne
kom in, tillsammans pojken att lägga ner
boken, för de var så bärst a, och
de små svarte börjde i brokama och
försvunno.

De som voro förtroliga och rädda
att deras hästar skulle bli för-
trollade, så de voro ute och lärde, satte
"flyrönn" i kunnststolen på hästarna,
så hade inte trollariet något med
dem.

Vi hade i mitt hem en gång
en ko, som stod ute på gräsbete. En
morgon, så hon skulle mjölkas, ville
ej mjölken komma fram och hon
jures var bärst som stes - ja, så var
jag hon förtrollad. Fuga djulåbent

James på landsbyggen som var. En
gumma, som brukade ha halt-
röhelse på laggs hämlar och
skulle se på honom. Alla nio sorter-
na röhelse hade gumman, ett
läck höljdes över honom, gjordes togs
i en skuffel, röhelse lades på och
med denna gjorde gumman olika
vändningar runt kreaturet. Men
om det hjälpte kan jag ej minnas.

I Engelholms häll ett barn
en gång på att bli bortbytt. För-
äldrarna lägo i en gammaldags ut-
dragsång och hade barnet hos sig.
Motem hade barnet på armen. Då
kom en gång valvare på udden, var
hon av med barnet. Hon viskade man-
nen och frågade, om han tagit barnet
till sig. Nej, det hade han inte. Sängen
undersöktes och detta var ju snart gjort.
Så tillades under sängen. Sängen inne
vid väggen på golvet låg barnet
skälrande i hela kroppen. Föräldrarna

trodde ju att barnet höll
på att bli bortbytt. "Bortbytingen" lever
än. — Detta är berättat av fadern
till barnet.

Monnor brukade om kvällen
ha lysna efter Odens jakt. Det var
en fågel, som flög över byn och utstälte
hemliga läten. Odens jakt var ett bud-
skap om kommande olycka. Froligen
var det härfågeln.

Om två bröd hängde till-
sammans, då man tog ut dem ur ugnen,
betydde det "nyflorumen jutta" d. v. s.
att någon av oss bekanta eller anför-
vander skulle gifta sig inom kort.

En gammal byskrämm i Strö-
velstorp, Johannes fästern lade sig i
"därches" (dagsljus) 3de torsdagen i Mars
månad för att han inte under året
skulle få någon ögon sjukdom. Anmär-
kan var det vanligt att man arbetade vid byn
från den 1 okt. till den 1 april.

I samma socken ansejgs

Det vanhedsmåttige att slakta eller på
minsta såll biträda vid slaktlandet
är hästar och hundar. Dettas arbete
skulle utgöras av "rackeren". Hans
officiella titel var "valackare". Rackeren
kallades han blott bakom ryggen.

Rackerens yrke var på sin tid så
föraktat, att en sådan fick inte kom-
ma längre än tre steg inom dören i
någon annans hus.

Från Lidhults prästgård i Småland:
När jölsan lades i grytan för att
koka skulle man "banka på jöls-
källaren". Det tillgjick så, att man
slög handen i väggen och ropade:
"Å jölskällaren hemma." Det
gjorde man för att inte jölsan skulle
öpnika. År samma stund kokade
man i most hem rejälten tillkam-
man med jölsan. Rejälten kallades
jölskällaren.

I färs hem (Stivelsby)
använde smiddaren till ett slags
rep, som kallades "smittorair".

Detta arbete utförde man i hemmet
med tillhjälp av en vanlig handharp.
Repen användes till tjnder.

"Det är g' så uszt med en jölska slaktet."

Då man skjutit en hare skulle man
genast slåa nosen av den, ty fick en
kvarnse kvinna se denna blev hennes
barn behäftat med "karstai". År sam-
ma stund fick man aldrig lämna en gä-
fastittande med eggen i något före-
mål. — Sedan slaktare och grannar
fått smaka blodkorven, skulle även de
gömmas, så att husets folk fick var
sin bit. "Smarrumpen" skulle aldrig
ett barn äta, ty då kom det i "brytt"
d. v. s. upplörde att våla, utan tillkom
det husfoket själv att äta den godbiten.

Då man lämnade smör, fick
man g' sitta under en tallbjälke, ty
då blev det g' något smör. Ett sätt
att säkert få smör var att lägga en
silverspegel i läman.

Om det någon gång förekom,
att man behövde låna jäst av sin

gamla till brygd o.d., skulle både den som lånat bort och den som lånat jätten lägga en bit bröd eller en nyppa salt; brukan ty annars kunde det hända, att jätten på något sätt blev förhöllad och brygden därigenom förstörd. Samma sak iakttoogs vid återlämnandet av det låna.

Baumblåter fingo aldrig hängas ut till tortering, innan bamet var döjt. Det kunde också nämligen hända att de blevo förhöllade.

Då gudmor eller fastnar skulle ge en bam fastspengar, skulle dessa stoppas inom bläderna på bamet. Pengarna skulle omrivas med ett blad av en psalmbok eller teatles. Detta för att bamet skulle få lätt för att läsa.

Hörde som bam omtalas, att om en kvinna dött innan fastret blivit framfött, detta då förstos i graven. Säger berättare, att i sådant fall

230
230
skulle ludor o.d. läggas till den döda i kistan, annars blev där ej ro i graven utan kunde t.o.m. bamstik höras råifran.

Krima, som skulle bliva mor, fick inte äta den blodkorv, som på allmogespråk kallas "boman", ty då blev hennes bam "stovaten" och aldrig värd.

Om man behövde sig något ting på sig t.ex. en knopp eller annat skulle man bita i något sak under det man sydde, "annars rimmes man inte vid tinget", ej heller hade man tur i förelag.

Då en ko hade blivit togs en gammal bytlinning och sattes om halsen på hon och sämman fastes med en stoppnål. Detta för att inte "bielmannen" skulle få makt över hon, när hon kom ut. Dessutom lades en yxa i örnen, första gången hon gick ut efter halvingen.

Att vända ut och in på

Jickona var ett sätt att fräsa sig
för bäckarna, som ville frisa folk
vilse om de vore utte och giska i mör-
ker, och det hände också att folk
inte kunde hitta hem.

Det var mycket vanligt
att låta döda ta på sig själva och som
ansågs för "men" eller tyte: såsom
utslag, revor, fläckar o.d. Då skul-
le några gå med barnet till den döde,
tiggande från himmet och tiggande
tillbaka. Då togs den dödes hand
och ströts över det andra vassa gången.

En mycket allmän tro, att
om en döende låg på hörsdjädes,
själen ej kunde lämna kroppen.

Har hört uttalas, att man
barnet trodde om liles tår för att
hindra den döde att gå igen. Men
var det det mycket vanligt att lägga
mynt i histan, om så bara ett par
skillingar. Vid en grävning i Nava
Krans kyrkogård följde det är, hittade
i en gammal grav en storhad flaska

innehållande en vätska. Flaskan hade
syndarligen legat i en kista.

Det har alltid ansetts som
obehagligt att möta en lifvård, men
vet ej om det precis ansetts olyckligt.
Men möta en häring fört har alltid
ingett den tanken, att man nog går
med oförvillig ärende. Däremot ansåg
det lyckligt att möta en katt.

Då vi var barn, var det brukligt,
att då vi fälde våra nyjälkländer, kasta
dem i elden under det vi sade: "Muss,
muss, ge mig en beundrad i stället för
en gulland."

Kallande vatten fick ej slås
ut under bar himmel, ty då skällare
man vållorna och det var till olycka i huset.

Att "jullingen" skulle grävas
an kasta ut delas ut till hästarna, då
de skulle begynda värbete, för att
de skulle bli starka.

I går hem stod alltid två
Tänd ljus på bordet på afton. Det ena

Skulle
vara av
mörket
hörn.

88.
233

na farfar det andra farmons. Den,
vars ljus först brann ut, skulle dö
först. Vajje jiel brann farfars ljus
ut först och mycket riktigt dog han
först. — Nyårsdags morgon var det
brutligt att man fick äpple som
första munbit. Detta skulle verka
hälsobringande.

I min morfars tid brukade
man påskdagen sätta stäl i dörren
t. ex. en lemn e. d. för att skydda sig
mot onda makter, särskilt blåskulle-
känningar, som ju då återvände från
sin blåskullefärd. — Påskdags morgon
smurar solen runt.

Om i rymerhet brann sprang
barnen vid middagsafton, fick de "bröde-
mark" i fältena och befalldes de att
dra "hosorna" på innan kväll.

Det var öron villigt att förs vid-
middagsafton binda en tråd om pion-
busken, runt om den, i annat fall
kunde den, som kom att gå förbi busken
på träpta i näsan.

234 89.
234

Kruksblåsen av smält Torstens, blå-
tes upp och användes av småbarnen som
skallra — äter stoppades vanligen i den.
Vidare användes den till att stjula "jula-
smällar" med. Sombida använde den
till lyftglas.

En visla efter solnedgången
ansågs mycket gassamt och t. o. m. far-
ligt, "de e' out ad'ed." Tydligtvis menas
framkallande av onda makter.

"Nai syften kommer till mitt
går kålen fruntan fett." (Då man är
hungerig kan man äta kål utan fett.)

"Bro, bro, bränna till klakan
ringg, ellera Galleri, galleren, galler
Skjparens dotter från England. Vardes
vit som ett skinn, varder drejt uti
lin. Fatt-i, fatt-i' krigsman, livet
skall han mista, luwet a' och lopp-
pen i vår gryfa."

Gåtor.

Trint o' trant, spanna lant,
kungens hästa kan inte dra' d. (Barnen)

90.
235

Runt som ett ägg o' långt som en
hyrkerägg. (Ett gammuystan)

Tiulle lille lå' på tak, tiulle
lille tiulla ner, tiulle lille slops
itru, ingen man i detta land som tiulle
lille bodu kan. (Ett ägg)

Fyra vidvatttra, två svarta
tatttra, en vespouhej o' en fusengöj.
(En slöjts med hörven)

Runt som solen, svart som
joren, tre bajn o' en runpa. (Stekjäm)

Fem ryggar, fyra tio fjätter,
de går i joren o' gravar rätter (En träkam)

Litel o' vätt prichit o' tätt
hål i bägg äma. (Fyring)

De går o' de går o' blar aldri.
Trätt, de edor o' edor o' blar aldri: vätt
te' sist edor de häred a' se sål.

(Gjinnrock med blånor)
Lapp på lapp men ingen sörn.
(Kallmond)

De' går i bosed o' ule pastar.
(Sluggan).

De går o' de går o' uai aldri

236

91.
236

Coramen (Klockan)

Du sad en man på en tua,
mä' grin rock o' rö' lua, han hette
Petter Weller Wassman. (Fistel)

Tva prajpa rätt i sky, två prajpa
rätt i by, fyra hängande, fyra dängande,
den femte lintar bagatte. (En ho som tjings)

Firil som ett nösta älle som en
pråglakäpp, mitt på som en mäddesik. (Käll)

Tva stembliutor, fyra heissetin
tor en pemparepiare o' ett parvarekraft (Käll)

Du kom en man från England
han hade tusen lappa på sin kappa, tiott
te' slägg o' bajn te' mun. (En tugg)

Nai ja' va' liten, hafde mor
mi bont mä'; kom en amn' a' källa
mä', skar kunnit a' mä', tog gjala ur mä'
gatte mä' i ett mötet kol, du visken sol
eller mäne skines. (En gåsjeema. Denna
gåla litle jji i min bamsen i svenska
veckobladet)

En man kommer in i ett hus
och hälsar sålunda: God afton hälsme!
Köst ulla. Hälsar från Er vän och min

92.
277

frände om någon vill komma ut.
Då svarade en flicka bland de inne-
varande: "Hälsa min vän och en frände,
att när talgen faller av och de döda
valla över de levande, då vill jag kom-
ma ut och slå en lunt om hans liv
med tio ändar." (Den intressante
har sin broder utanför. Han var nam-
net Frost och var hemligt förlovad
med den flicka som svarade. Svaret
betydde, att, när ljusen voro släckta
och alla sov, skulle hon komma ut
till honom och slå lunten med tio
fingrar om hans liv eller helt uttäl-
ta honom i famn.)

Källamästare P. Paulsson född
i Kropp. Wallåkra gästgivarvärd.

Christus i grafven.
^(Hildebrer)
Christen! fullta ej för grafven
Christus hafver helgat den.
När lägg gema vandringsstapen

93.
288
208

Han dig leder som en vän
Genom grafvens mörka port
För den evigt ljusa ort.

Fullta ej för dödens jular
Deras vidd kan brutit af
Fullta icke stormens ilar
Lugna de finnas i den graf
För så mörk men en så ljus
Ingång till Kadereus hus

Lugnet, som du ser Hälsaren bula
Här vill trötta kungens vax
Även de skall vila vjula
Ej mot osskan stunda mer
Om du komer på dig tar
I dus spår som fört det bar

Stjernor skola kung dig lysa
Englar vaka kung din grift
Rid skall stilla ljanta lysa
Om de väl förtall den skrift
Som med Jesu Christi blod
Lä oss härligt, tröst och mod.

94.
239

Det skall de med honom vickas
Åfren utur grafren opp
Diz kans broders hand skall räddas
Till ett enigt lundalopp
Då de inför Fadrens tron
Kämes af Hans enda son.

Julekvällen, tryckt hos N. E. Lundström 1836.

Julekvällen.

Till jul skulle det mycket
mat till. Då skulle baka bröd, och det
var löstligt och bättre än annan
mat, ty man skulle gömma sig till
viken, så man skulle blöta upp och äta.
På samma sätt skulle man gömma till
julaft för att tvätta sig i viken kom
Julaften skulle skulle ringa öfver
ha en ostmat och det hade till att
de skulle berömma mors julaost.
Vården skulle alltid tänka ljusen.
Fäst ett och sen vården och vården
Man fick i snoppa ljusen. Sen skulle
man måla, ritet som brunt långt

240 95
240

med; den skulle fäst på. Julljusen
voro ljusbörjande. Om ljusen blevo
sjuka, skulle man ge dem talg och ljusen
Julekvällen skulle man äta en sked
av den goda gröten. Man fick aldrig
börja sina blöder och skodon helgdyg
ty då fick man mycket röttor. Då skulle
börja gömmas. Julroger skulle alla
till köpman. Man fick inte viddig för
rån man varit på. Ej sigas och gömmas
i stallarna. Sen gömma man ut för va-
randra, spela dramma o.s.v. En skulle
in till uestens och måga. Men kan kun-
de inte komma in utan geom en liten
läm. När kan sen skulle tillbaka, kom-
de kan ej komma ut utan måste
skritta på hjälpa. Man brukade också
sljuta om jul. Först förstom skulle
alltid sljuta, annars bli de eugen
vårning. Jul och viddommer band
man halva om tröden, ty tvöllningen
gick och låga oraför. Nyföderna
som skulle man äta en bit blodkorv
eller ett äpple för att få vårning. Alltid

96.
241

241
ge bort pengarna utgå. Man tog väder-
leken (jultesterken) under jultalsten
med början juldagen. Det gick mycket
tjippare omkring till jul. De fick salt,
surt o vetebröd, en bit fläsk och
en sup - de hade flaskor med sig.

Midsommar plorade man frö-
salter till Djuren: S:t Hansblomman,
som myslas opp med roten, Kaluröt,
som växte i dammar. När vi skulle
gå ut, skulle vi ha loasticken (gröbina)
på bröstet. Flickorna satte kärleks-
blommor. Fick vi lov att gå barfota,
Tog de fick man "bredemasla", fötterna.

Ville till Rosendahl, kom-
mendant på Högskolan, som under
sin vistelse i julestaden och skrivit ut
sina underlydande, passerade varje
natt på vägen mellan Rosendahl
och Kropp. På gården fanns ett
rum, som skulle bäddas varje natt.
Om morgonen såg det ut som om en
hund legat i sängen. En brädd
hade jagarna gjort att bädda, men

242
hon fick ingen so fjärran hon stigit upp
och bäddat sängen. Villes varje drog
av 4 vita hästar.

242
En klänning i Kropp hade gett sig
hin i våld. Hon hade en viggelkalk, som
då grannens ko. Kunde sig skjutas utan
med silverkula. Varför de skaffade en
sötan och slöt haren. Men de slöt
de nabopernillans förtärligt med jinnel i.

